

Юридичні науки

УДК 343.982.342

Шарабан Оксана Іванівна

*головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень
відділу криміналістичних видів досліджень
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

Шарабан Оксана Ивановна

*главный судебный эксперт сектора дактилоскопических исследований
отдела криминалистических видов исследований
Харьковский научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр
Министерства внутренних дел Украины*

Sharaban Oksana

*Kharkiv Scientific Research Forensic Center of the
Ministry of Internal Affairs of Ukraine*

Ліхоманова Марина Вячеславівна

*головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень
відділу криміналістичних видів досліджень
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

Лихоманова Марина Вячеславовна

*главный судебный эксперт сектора дактилоскопических исследований
отдела криминалистических видов исследований
Харьковский научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр
Министерства внутренних дел Украины*

Likhomanova Marina

*Kharkiv Scientific Research Forensic Center of the
Ministry of Internal Affairs of Ukraine*

ВІДБИТКИ ПАЛЬЦІВ РУК – КЛЮЧ ДО ЄВРОПИ
ОТПЕЧАТКИ ПАЛЬЦЕВ РУК - КЛЮЧ К ЕВРОПЫ
FINGERPRINTS ARE THE KEY TO EUROPE

***Анотація.** В статті розглянуті питання ідентифікації особи за допомогою пальців рук. Приділено особливу увагу слідам пальців рук по справам біженців та статусу мігрантів у країнах Європейського Союзу та в тому числі і в Україні. Особливий контроль та перевірка осіб, щодо запобігання подвійного громадянства та незаконного перетинання кордону. Обґрунтовано ведення контролюючої системи в Україні.*

***Ключові слова:** ідентифікація та підтвердження особи за допомогою відбитків пальців рук, нелегальна міграція.*

***Аннотация.** В статье рассмотрены вопросы идентификации личности с помощью пальцев рук. Уделено особое внимание следам пальцев рук по делам беженцев и статуса мигрантов в странах Европейского Союза и в том числе и в Украине. Особый контроль и проверка лиц, по предотвращению двойного гражданства и незаконного пересечения границы. Обоснованно ведения контролирующей системы в Украине.*

***Ключевые слова:** идентификация и подтверждения личности с помощью отпечатков пальцев рук, нелегальная миграция.*

***Summary.** The article considers the issues of identification of a person with the help of fingers. Particular attention is paid to fingerprints on refugee issues and the status of migrants in the European Union, including Ukraine. Special control and verification of persons to prevent dual citizenship and illegal border crossing. The maintenance of the control system in Ukraine is substantiated.*

***Key words:** identification and confirmation of the person by means of fingerprints, illegal migration.*

Постановка проблеми. Сьогодні міграція – невід’ємна частина життя сучасного суспільства, яка, з одного боку, сприяє розвитку міжнародних економічних відносин, а з іншого – зумовлює велику кількість проблем, як державам донорам, так і державам-реципієнтам. Із середини ХХ ст. однією з характерних тенденцій розвитку світових міграційних процесів є постійне зростання масштабів нелегальної міграції. В останні часи ця проблема гостро торкнулась Європейського Союзу. При цьому, попри численні заходи, спрямовані на запобігання й протидію нелегальній міграції, було створено систему «Євродак» (Eurodac), основною функцією якої є збирання бази та порівнювання відбитків пальців рук шукачів притулку і деяких категорій нелегальних іммігрантів. Система «Євродак» дозволяє країнам Європейського Союзу ідентифікувати осіб, які клопочуть про надання притулку, і осіб, затриманих під час незаконного перетинання зовнішніх кордонів Співтовариства. Порівнюючи відбитки пальців рук, країни Європейського Союзу можуть визначати, просило чи раніше ця особа або громадянин іноземної держави, які нелегально перебувають на території Європейського Союзу про надання притулку в іншій країні Європейського Союзу, а також чи вїхала особа, яка подала клопотання про надання притулку, на територію Союзу незаконно.

Суттєві зміни в міграційних процесах, що відбуваються в Україні після набуття нею незалежності й обрання проєвропейського вектору розвитку, яка завдяки своєму геополітичному положенню перебуває в епіцентрі міграційних потоків з малорозвинених країн євразійського й африканського континентів до Західної Європи, потребують запровадження сучасних науково обґрунтованих підходів до організаційно-правового регулювання протидії нелегальній міграції та введенням на кордоні біометричного контролю - система фіксації біометричних даних людини, зокрема відбитки пальців.

Метою даної статті є безпека нашої країни та країн Європейського союзу, завдяки відбиткам пальців рук.

Виклад основного матеріалу. Відбитки пальців - це спосіб ідентифікації особистості, заснований на унікальності малюнка папілярних узорів пальців людини, так як в них міститься інформація, за допомогою якої можна встановити конкретну людину. Відбитки дозволяють з точністю підтвердити особистість. Ідентифікація за відбитками пальців використовується в різних галузях та сферах. Наприклад 18 квітня 1902 року у Великобританії, в перше були застосовані відбитки пальців рук в для впізнання особистості-злочинця [1].

З давніх-давен людям практично у всіх регіонах світу нерідко доводилося в пошуках безпеки залишати свої домівки та спрямовуватися в інші місця, щоб уникнути переслідування, збройних конфліктів або політичного насильства. Історія людства сповнена трагічними сторінками, пов'язаних з біженцями, починаючи з 695 р. до н.е. та дотеперішнього часу.

Масові переміщення людей в інші країни викликали громадянські війни, збройні конфлікти, етнічні зіткнення та інше.

Вирішення проблеми біженців починається з далекого 1920 р, коли була заснована Ліга Націй та з кожними наступними роками приймалося все більш рішень щодо створення організацій, установ, конвенцій та інших документів, які спрямовані на вирішення проблемами біженців та на захист прав біженців, наприклад: Адміністрація Об'єднаних Націй за питаннями допомоги та відновлення (УНРРА), Міжнародна організація по справам біженців (МОБ), Управління Верховного комісара ООН по справам біженців (УВКБ ООН), Конвенція 1951 р., о статусі біженців, Протокол 1967 р., що стосується статусу біженця та інші...

З моменту підписання договору о створені Європейського Союзу, виникла гостра необхідність у створені документа який буде регулювати проблеми щодо узгодження своєї політики з надання притулку біженцям.

До речі на сьогоднішній день до складу Європейського Союзу входять наступні країни: Хорватія; Нідерланди; Румунія; Франція; Болгарія; Люксембург; Італія; Кіпр; Німеччина; Естонія; Бельгія; Латвія; Великобританія; Іспанія; Австрія; Литва; Ірландія; Польща; Греція; Словенія; Данія; Словаччина; Швеція; Мальта; Фінляндія; Португалія; Угорщина; Чехія.

Так у 1990 році була створена Дублінська Конвенція, що визначає державу, відповідальну за розгляд клопотань про надання притулку, поданих в одній з держав-членів Європейського Союзу [2].

Але враховуюче, що в останні роки попри численні заходи, спрямовані на запобігання й протидію нелегальній міграції, які здійснюють органи державного управління різних країн і наддержавні інститути, її масштаби в минулі роки не тільки не зменшилися, але, навпаки, значно зросли. У даний час нелегальна міграція стала стійким і масштабним явищем, що впливає на соціально-економічні та політичні процеси у багатьох країнах сучасного світу.

Розширення масштабів нелегальної складової міграційних процесів вносить серйозний дисбаланс в забезпечення національної безпеки держав. Усе це визначає зростаючий інтерес до проблем нелегальної міграції з боку держав, міждержавних об'єднань, державних діячів і науковців, стимулює подальше посилення заходів у сфері протидії нелегальній міграції.

Враховуючи те, що на початку третього тисячоліття, є проблема біженців і переміщених осіб, Європейський союз був змушений приступити до створення дактилоскопічної бази даних осіб з числа біженців - "Євродак".

Мета такої бази - створити систему для порівнювання відбитків пальців осіб, які шукають притулку, та деяких категорій нелегальних іммігрантів. Це буде сприяти застосуванню Регламенту «Дублін II», який

забезпечує можливість визначення країни Європейського Союзу, відповідальної за розгляд клопотання про надання притулку.

Система «Євродак» дозволяє країнам Європейського Союзу ідентифікувати осіб, які клопочуть про надання притулку, і осіб, затриманих при незаконному перетині зовнішнього кордону Співтовариства. Порівнюючи відбитки пальців, країни Європейського Союзу можуть визначати, чи просила раніше ця особа або громадянин іноземної держави, нелегально перебуває на території Європейського Союзу, про надання притулку в іншій країні Європейського Союзу, а також чи в'їжджала особа, яка подала клопотання про надання притулку, на територію Союзу незаконно.

Створення єдиної дактилоскопічної бази даних дозволить припинити отримання вида на проживання одночасно в декількох країнах. Відповідно до існуючої до недавнього часу практики, багато біженців в'їжджали в Євросоюз через Італії або Греції, проте згодом в пошуках кращих умов життя переміщалися в Великобританію чи Німеччину. Тепер же при виявленні відбитків пальців подавача заяви в базі "Євродак" він буде надсилатися в країну, яка першою надала йому притулок.

11 грудня 2000 р. Регламентом Ради ЄС № 2725/2000 було створено систему «Євродак» (Eurodac), основною функцією якої є збирання бази та порівнювання відбитків пальців шукачів притулку і деяких категорій нелегальних іммігрантів [3].

Офіс центральної системи "Євродак" розташований в Люксембурзі. Сюди стікаються в електронному вигляді відбитки пальців всіх прохачів притулку, зареєстрованих на території Європейського Союзу. Дактилоскопіюванню будуть піддаватися всі біженці старше 14 років. Залежно від статусу, база даних буде зберігати їх від 2-х до 10 років.

Система «Євродак» складається з розташованого в Комісії Центрального підрозділу, оснащеного комп'ютеризованої центральною

базою даних для порівнювання відбитків пальців, і системи електронної передачі даних між країнами Європейського Союзу і вищезгаданої базою даних.

Стосовно захисту персональних даних, то країни Європейського Союзу, що направляють дані в «Євродак», повинні забезпечити, щоб зняття відбитків пальців і всі операції, що включають використання, передачу, зберігання та видалення самих даних, виконувалися законним шляхом. Комісія повинна стежити за належним застосуванням цього Регламенту в Центральному підрозділі і вживати необхідних заходів для забезпечення його безпеки. Вона також інформує Європейський Парламент та Раду про вжиті нею заходи.

Що до іноземних громадян, які нелегально перебувають в країні Європейського Союзу, система «Євродак» дозволяє звірити їх відбитки пальців з відбитками пальців в центральній базі даних і визначити, подавала чи раніше ця особа клопотання про надання притулку в іншій країні Європейського Союзу. Після передачі відбитків пальців для цілей порівняння вони в системі «Євродак» не зберігаються.

На даний час дактилоскопічна система – «Євродак», дозволяє країнам Європейського Союзу більш менш контролювати біженців.

Проаналізувавши ситуацію яка склалася в Україні, 1 вересня 2017 року президент України Петро Порошенко підписав указ № 256/2017, яким ввів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 10 липня про впровадження з січня 2018 го біометричного контролю для іноземців, які перетинають український кордон. Метою даного рішення - забезпечення національної безпеки, посилення контролю за в'їздом і виїздом з України іноземців, і осіб без громадянства [5].

1 січня 2018 року на кордоні ввести біометричний контроль - система фіксації біометричних даних людини, включаючи відбитки пальців, - для громадян 70 країни (Алжирська Народна Демократична Республіка,

Республіка Ангола, Ісламська Республіка Афганістан, Народна Республіка Бангладеш, Республіка Бенін, Республіка Ботсвана, Буркіна-Фасо, Республіка Бурунді, Соціалістична Республіка В'єтнам, Габонська Республіка, Ісламська Республіка Гамбія, Кооперативна Республіка Гайана, Республіка Гана, Гвінейська Республіка, Республіка Гвінея-Бісау, Республіка Екваторіальна Гвінея, Незалежна Держава Папуа-Нова Гвінея, Республіка Джибуті, Держава Еритрея, Федеративна демократична Республіка Ефіопія, Арабська Республіка Єгипет, Єменська Республіка, Республіка Замбія, Республіка Зімбабве, Республіка Ірак, Ісламська Республіка Іран, Хашимітське Королівство Йорданія, Республіка Кабо-Верде, Республіка Камерун, Республіка Кенія, Киргизька Республіка, Союз Коморських Островів, Республіка Конго, Демократична Республіка Конго, Корейська Народно-Демократична Республіка, Республіка Кот-д'Івуар, Королівство Лесото, Республіка Ліберія, Ліванська Республіка, Держава Лівія, Ісламська Республіка Мавританія, Республіка Мадагаскар, Республіка Малаві, Республіка Малі, Королівство Марокко, Республіка Мозамбік, Республіка Намібія, Республіка Нігер, Федеративна Республіка Нігерія, Ісламська Республіка Пакистан, Палестина, Російська Федерація, Республіка Південний Судан, Республіка Руанда, Демократична Республіка Сан-Томе і Прінсіпі, Королівство Свазіленд, Республіка Сенегал, Сирійська Арабська Республіка, Федеративна Республіка Сомалі, Республіка Судан, Республіка Сьєрра-Леоне, Республіка Таджикистан, Об'єднана Республіка Танзанія, Тоголезька Республіка, Королівство Тонга, Туніська Республіка, Республіка Уганда, Центральнаафриканська Республіка, Республіка Чад та Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка), звідки можуть виходити загрози для українців і національної безпеки України.

Працює ця система так: співробітники Держприкордонслужби фіксують відбитки п'яти пальців правої руки. При повторному перетині

кордону інспектор прикордонної служби перевіряє, чи здавав чоловік біометричні дані, і звіряє їх. Що стосується розбіжності даних іноземців повинен буде пройти додаткову перевірку для з'ясування обставин.

Зчитана за допомогою рідерів [4] інформація про відбитки пальців надходить в підсистему обробки біометричних даних відомства. Також за допомогою міжвідомчої системи «Аркан» дані надходять до Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства Державної міграційної служби України. Крім того, під час паспортного контролю інспектори прикордонної служби перевіряють дані про іноземця, в тому числі, і по базах Інтерполу .

Не перевірятимуть біометричні дані у глав держав і урядів інших країн, членів парламентських і урядових делегацій, осіб молодше 18-ти років, круїзних туристів, членів екіпажів транспортних засобів, дипломатичного персоналу та посадових осіб міжнародних організацій.

Система біометричного контролю запрацювала в 157 міжнародних пунктах пропуску для наземного транспорту і в аеропортах.

Вона не тільки дозволяє контролювати термін перебування в країні, але і підключена до баз Інтерполу.

У поїздах та аеропортах працюють мобільні скани. Прикордонники можуть зняти тільки один відбиток великого пальця.

На пунктах пропуску інспектори просять докласти вже всю руку.

Також прикордонники зазначають, що затримка може бути з людьми похилого віку. Подушечки пальців у них зазвичай стерті. Ще - нечіткий малюнок виходить у робочих будівництва або ферми.

Якщо людина відмовляється давати відбитки - в Україну його не пустять.

Не пустити і навіть затримати можуть через міжнародного розшуку або простроченого кредиту. Коли сканують паспорт, дані і відбитки пальців рук проганяють через Національну базу і Інтерпол.

Висновки. Таким чином вважаю, що ідентифікація особи за допомогою слідів пальців рук, це одне з невід'ємних частин розкриття злочинів але і відіграє значну роль у припиненні отримання вида на проживання одночасного в декількох країнах Європейського Союзу, сприяє контролю нелегальних мігрантів. Також важливу роль сліди пальців рук відіграють і у нашій країні при перетині Українського кордону. Але незважаючи на те, що це відіграє велику та значну роль, данні які отримуються завдяки слідам пальців рук, не використовуються у інших цілях.

Література

1. Криміналістичне дослідження слідів рук: науково-практичний посібник / [Дубовий О.П., Лукашенко В.Я., Рибалко Я.В. та ін.]; за ред. Я.Ю. Кондратьєва. К. : Атіка, 2000. 152 с.
2. Дублінська конвенція, що визначає держава, відповідальна за розгляд клопотань про надання притулку, поданих в одній з держав-членів Європейського Співтовариства. URL: <http://www1.umn.edu/humanrts/ru/asylum/Reunion3.3.1.html>
3. Система «Євродак». URL: <http://eapmigrationpanel.org/ru/materials/sistema-evrodak>
4. Спеціальні можливості. URL: <https://helpx.adobe.com/ua/reader/using/accessibility-features.html>
5. Правила перетину кордону. URL: <https://www.unian.net>